

# Bohater, pisarz, reżyser – o adaptacji filmowej „Panien z Wilka” [1970] w reż. Andrzeja Wajdy.

Scenariusz lekcji do wykorzystania na lekcjach języka polskiego w klasach III liceum ogólnokształcącego i klasach IV technikum.



Opracowała: **Anna Równy**

Przedmiot: **język polski**

Czas trwania zajęć: **90 minut**



## Cele lekcji:

Uczeń:

- rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego;
- poznaje biografię i dokonania twórcze Andrzeja Wajdy;
- wyszukuje, nazywa i utrwała środki wyrazu charakterystyczne dla filmu;
- wyraża swój stosunek do postaci, charakteryzuje i ocenia bohaterów;
- poznaje sposoby realizacji treści autotematycznych i autobiograficznych w tekstach kultury;
- rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do filmu, muzyki i sztuk audiowizualnych.

## Metody i formy pracy:

- lekcja odwrócona,
- pogadanka,
- heureka,
- stoliki tematyczne (metoda World Cafe),
- analiza tekstów naukowych i epistolograficznych,
- praca całego zespołu klasowego,
- praca w grupach.

## Materiały pomocnicze:

- karty pracy.

## Przed lekcją:

- Temat należy przeprowadzić po projekcji „Panny z Wilka” w reż. Andrzeja Wajdy. Film można obejrzeć na platformie WFDiF.ONLINE pod adresem: <https://wfdif.online/strefa-vod/fabu%C5%82a/panny-z-wilka/> po założeniu konta nauczyciela. Czas trwania filmu: 112 minut. Przed planowaną lekcją zaplanuj obejrzenie filmu w klasie lub poproś uczniów o samodzielne obejrzenie w domu. Przekaż im **Kartę pracy przed lekcją**.

## Przebieg lekcji:

1. Rozpocznij lekcję od odwołania się do opracowanych przez uczniów Kart pracy przed lekcją. W razie potrzeby uzupełnij informacje dotyczące okoliczności powstawania adaptacji filmowej „Panny z Wilka”.
2. Zapytaj uczniów, na jakie środki filmowe zwrócili uwagę, oglądając „Panny z Wilka”. Co wpływa na nastrój filmu? Po wysłuchaniu odpowiedzi młodzieży nakieruj ich uwagę na rolę światła i muzyki w obejrzonej adaptacji.

3. Wyświetl uczniom fragmenty korespondencji Andrzeja Wajdy i Jarosława Iwaszkiewicza, odwołujące się do reżyserskiego pomysłu na sposób wykorzystania światła w filmie:

Andrzej Wajda do Jarosława Iwaszkiewicza, Warszawa, 13.4.1978, „(...) Widzę, że czas wielki przenieść na ekran *Panny z Wilka*, w których tyle piękności i takie wspa-  
niałe postacie kobiet. Tyle światła. Chciałbym z Tobą porozmawiać na ten temat. (...)”  
J. Iwaszkiewicz, A. Wajda, Korespondencja, Warszawa, Fundacja Zeszytów Literackich, 2013, s. 39.

Jarosław Iwaszkiewicz do Andrzeja Wajdy, Stawisko, 18.4.1978. „To, co napisałeś  
o *Pannach z Wilka*, szczególnie mnie uderzyło: tyle światła. Tak, to jest to. One są  
prześwietlone letnim pogodnym światłem, od chwili otrzymania Twojego listu nie prze-  
staję o tym myśleć, choć ostatnio daleki byłem myślami od tego opowiadania. (...)”  
J. Iwaszkiewicz, A. Wajda, Korespondencja, Warszawa, Fundacja Zeszytów Literackich, 2013, s. 40.

Zapytaj uczniów, jaki efekt tworzą mocno oświetlone zdjęcia, czasami nawet prześwie-  
tione. W jaki sposób wpływa to na odbiór świata przedstawionego? Czy czyni go bardziej  
czy mniej realnym? Poproś o uzasadnienie ich odpowiedzi. Następnie wyświetl młodzieży  
kadry filmowe z „Paniem z Wilka”, zamieszczone na stronie zasobów fotograficznych  
FINA Fototeka: [http://fototeka.fn.org.pl/pl/strona/wyszukiwarka.html?key=Panny+z+Wilka&search\\_type\\_in=tytul&view](http://fototeka.fn.org.pl/pl/strona/wyszukiwarka.html?key=Panny+z+Wilka&search_type_in=tytul&view) prosząc, aby trakcie wspólnego oglądania wskazywali te,  
w których zastosowano omówione zabiegi operatorsko – oświetleniowe.

4. Zapytaj uczniów, czy znają utwór muzyczny, który został wykorzystany w war-  
stwie dźwiękowej filmu „Panny z Wilka”. Odtwórz im fragment I Koncertu skrzypco-  
wego autorstwa Karola Szymanowskiego w wykonaniu Orkiestry Opery Narodo-  
wej w Warszawie, pod dyrekcją Andrzeja Bachledy i Bohdana Wodiczko, z udziałem  
skrzypaczki Wandy Wiłkomirskiej i Witolda Rowickiego, z roku 2000: <https://www.youtube.com/watch?v=YkIkUSYQnBA>. Następnie wyświetl uczniom frag-  
ment tekstu z książki Sławomira Kuśmierczyka „Zagubieni w drodze. Film fabularny  
jako obraz doświadczenia wewnętrznego, Warszawa, Skorpion, 1999, s. 105 - 106:

„Kontrast pomiędzy głosem solowym skrzypiec a partią orkiestry utrzymuje się do  
końca utworu. Jest odczytywany przez muzykologów także jako wyrażone w sfe-  
rze muzycznej przeciwstawienie wewnętrznego świata człowieka otaczającej  
go rzeczywistości. W *Pannach z Wilka* przedstawione wyżej interpretacje I Koncertu  
skrzypcowego znajdują swoje pełne potwierdzenie i odzwierciedlenie. Przypatrzmy się,  
w jaki sposób Koncert został zmontowany z warstwą obrazową ujęć w tych scenach,  
w których się pojawia. Wpierw zbadajmy pojawianie się głosu koncertującego skrzypiec.

W następnej scenie skrzypce pojawiają się w chwili, w której dostrzegamy postać jadą-  
cego pociągiem Rubena. W czasie rozmowy z Kazią solo skrzypiec zaczyna rozbrzmie-  
wać po skierowanych do Wiktora słowach: Postarzałeś się, tak jakoś zgąsłeś. W scenie  
polowania skrzypce obecne są dwukrotnie: towarzyszą słowom Rubena na temat Feli  
i rozbrzmiewają w chwili odjazdu Wiktora i Tuni. Towarzyszą one także wywołanemu  
pytaniem Wiktora zdenerwowaniu Joli w czasie konnej przejażdżki oraz Rubenowi  
idącemu pożegnać się do dworku. W scenie jego odjazdu solo skrzypiec towarzyszy  
ujęciom pokazującym Wiktora na promie. Głos koncertujący skrzypiec jest więc zawsze  
związany z postacią Rubena lub z sytuacją, która bezpośrednio dotyczy jego świata we-  
wnętrznego i pozostaje w związku z przeżywanym przez niego wtajemniczeniem w śmierć.

Partia orkiestry pojawia się w prologu filmu wraz ze skierowanym w stronę kamery wzrokiem Iwaszkiewicza, a potem towarzyszy obrazowi pojawiającego się przed oczami Wiktora Wilka. Trzecie pojawienie się koncertu przynosi wyłącznie partię orkiestrową, towarzyszącą idącemu na podwieczorek Wiktorowi. Na dźwięki orkiestry zostały nałożone dodatkowo, tworzące z nimi dźwiękową jedność, odgłosy życia przyrody. W scenie polowania Koncert pojawia się w swej partii orkiestrowej wraz z chwilą zerwania poziomki. Tu także pejzaż muzyczny nakłada się na odgłosy natury. W scenie odjazdu Wiktora orkiestra towarzyszy ujęciom pokazującym brzeg, na którym pozostało Wilko. Partie orkiestrowe odnoszą się zatem do świata otaczającego bohatera i są związane z jego młodością. Nie odgrywają tak znaczącej roli jak solo skrzypcowe, pozostając raczej w roli kontrastującego z nim tła.

Dzięki znakomicie dobranej i starannie zmontowanej z obrazem muzyce film Andrzeja Wajdy zyskał swój ostateczny kształt i piękno”.

Zapytaj uczniów, czy powyższa interpretacja ułatwiła im zrozumienie roli warstwy muzycznej filmu „Panny z Wilka”. Czy kiedyś w podobny sposób zdarzało im się analizować muzykę w filmie? Czy powyższe elementy analizy przydadzą im się w przyszłości w odczytywaniu korelacji muzyki z warstwą znaczeniową filmu? Poproś o uzasadnienie odpowiedzi.

Dodaj, że kompozytor Karol Szymanowski był kuzynem Jarosława Iwaszkiewicza, co również ma znaczenie w interpretacji adaptacji filmowej opowiadania pisarza, zrealizowanej przez Andrzeja Wajdę.

- Podziel uczniów na trzy grupy (metoda World Cafe – stoliki tematyczne), organizując w miarę możliwości sali lekcyjnej, osobne stanowiska. Utworzone grupy zajmą się.

- charakterystyką postaci Wiktora Rubena (w opowiadaniu i w filmie)
- wątkami autobiograficznymi w opowiadaniu „Panny z Wilka” Jarosława Iwaszkiewicza
- założeńami reżyserskimi Andrzeja Wajdy podjętymi przy przygotowywaniu adaptacji

„Panien z Wilka”. Rozdaj im **Karty pracy 1-3**. Na wykonanie zadania wyznacz 15 minut.

Przedstawiciele grup odczytują wypełnione karty pracy. Podsumowując tę część lekcji, zwróć uwagę uczniów na relacje pomiędzy głównym bohaterem, pisarzem i reżyserem adaptacji „Panien z Wilka”. Wnioski można rozpisać za pomocą grafu.

- Podsumuj lekcję, podając temat zajęć do zapisania w zeszytach. Zapytaj uczniów, czy wykorzystana współpraca z pisarzem Jarosławem Iwaszkiewiczem, autorem opowiadania „Panny z Wilka”, miała wpływ na rozwinięcie tematu/motywu przemijania (wiek pisarza, jubileusz 80. urodzin). Jaką rolę we wzmocnieniu tego odegrała muzyka i światło w filmie? (muzyka K. Szymanowskiego pojawia się w określonych momentach, podkreślających refleksję Wiktora Rubena o czasie minionym; „prześwietlone” kadry czynią ze świata przedstawionego pozory baśniowości, nierealności, powrót do świata marzeń i wspomnień). Poproś o uzasadnienie odpowiedzi.

Zapytaj następnie, w jaki sposób konteksty autobiograficzne, pogłębiają odbiór filmu Wajdy i opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza (dwukrotne pojawienie się pisarza w filmie, konsultacje scenariuszowe, przygotowanie dokumentacji filmowej z Iwaszkiewiczem – zdjęcia w Byszewach, z których powstał film dokumentalny o pisarzu „Pogoda domu niechaj będzie z Tobą...”, itd.). Wysłuchaj wypowiedzi uczniów.

7. Przedstaw i krótko objaśnij zadanie domowe.

---

**Praca domowa:**

Obejrzyj fragment „Programu obowiązkowego” z października 2016 r., emitowanego przez kanał Kino Polska, w którym udział wzięli Andrzej Wajda i aktorki odtwarzające role kobiet w adaptacji filmowej „Pani z Wilka”. Odwołując się do znajomości filmu, skonstruuj notatkę, w której zawrzesz informacje o każdej z postaci kobiecych i podejmiesz próbę określenia ich roli w życiu Wiktora Rubena. Link do nagrania (od 00:10:24):

<https://www.youtube.com/watch?v=Empzxnw2JAc>

# KARTA PRACY PRZED LEKCJĄ

Tadeusz Lubelski o „Pannach z Wilka”

*Panny z Wilka* to jedno z dwóch arcydzieł nowelistycznych Jarosława Iwaszkiewicza, napisane w tym samym 1932 r. co „Brzezina” (...). Scenariusz według opowiadania napisał szybko Zbigniew Kamiński i w lipcu 1978 r., gdy dopiero co ukończono *Bez znieczulenia*, *Panny z Wilka* zostały skierowane do produkcji.

Zdjęcia powinny się więc były rozpocząć natychmiast, zwłaszcza że akcja filmu – co było zaznaczone zarówno w noweli, jak i w scenariuszu – miała toczyć się w pełni dojrzałego lata. Z kilku względów jednak okres realizacji zdjęć się odsuwał. Przede wszystkim chodziło o znalezienie odpowiednio wiarygodnych i sugestywnych miejsc akcji. Wajdzie – inaczej niż w Brzezynie – zależało na wyraźnym połączeniu filmu z osobą Iwaszkiewicza, prace nad filmem wiązały się z 85. urodzinami pisarza (przypadającymi 22 lutego 1979 roku – udało się ukończyć film przed tą datą!), reżyser zdawał sobie również sprawę, że *Panny z Wilka* były opowiadaniem autobiograficznym. Pierwowzorem dworku w Wilku był dwór w Byszewach, w łódzkim Parku Krajobrazowym, gdzie Iwaszkiewicz przebywał w młodości trzykrotnie, w roku 1911, 1912 i 1914, jako korepetytor pięciu braci Świerczyńskich. Zaraz na początku okresu zdjęciowego realizatorzy pojechali więc wraz z Jarosławem Iwaszkiewiczem do Byszew, żeby wydobyć od pisarza jak najwięcej materiału autobiograficznego, a zarazem licząc na to, że reportaż z tej wizyty ułoży się w spójną całość z opowieścią fabularną. Nie ułożył się jednak, dlatego zdjęcia z wizyty w Byszewach stały się podstawą osobno zmontowanego, średniometrażowego dokumentu *Wajdy Pogoda domu niechaj będzie z Tobą...* (...). W czasie tej wizyty okazało się zarazem, że dwór w Byszewie jest zbyt mocno zrujnowany, aby można było realizować na jego terenie film fabularny. Ekipa zaczęła więc gorączkowo poszukiwać odpowiedniego dworu – znalazł go w końcu Allan Starski w Radachówce koło Garwolina. Wajda, początkowo sceptyczny, zaakceptował w końcu to miejsce i po wykonaniu niezbędnych prac adaptacyjnych (jak dobudowanie ganku czy zasadzenie klombu przed dworem) tam właśnie nakręcono wszystkie zdjęcia Wilka. Właściciel dworku sam nawet zagrał lokaja, a po ukończeniu zdjęć zdefiniował reżyserię jako „sztukę ustawiania chrabąszczy w dwuszeregu”. Z kolei dworek wujostwa w Rożkach znalazł w gospodarstwie pod Warszawą, założonym w 1830 roku.

Z tego powodu zdjęcia rozpoczęły się pod koniec września i trwały aż do listopada, a nawet do grudnia, bo już w zimie Wajda uprosił Jarosława Iwaszkiewicza, by pozwolił się sfilmować w końcowej scenie w pociągu. W dodatku ostateczna koncepcja filmu wyklarowała się dopiero w fazie zdjęć. Jeszcze scenopis, który reżyser pisał wspólnie z Edwardem Kłosińskim, przewidywał wierne oparcie się na samym tekście *Panien z Wilka*. W ostatniej chwili Wajda zorientował się jednak, z pewnej uwagi w liście żony pisarza, Anny, jak ważny dla jego adaptacji może się okazać późny tom opowiadań Iwaszkiewicza *Ogrody*, wydany w 1974 r. (jak trzydziestoosmioletni bohater *Panien z Wilka*, Wiktor Ruben, jest rezonerem, wyrazicielem poglądów pisarza z lat 30., tak opinie i przeświadczenia osiemdziesięcioletniego Iwaszkiewicza reprezentuje bohater pomieszczonego w *Ogrodach* opowiadania *Sérénité*). W fazie zdjęć Wajda i jego najbliżsi współpracownicy nie rozstawali się z tą książką – stała się ona podstawą nowej warstwy znaczeniowej filmu.

## Ćwiczenie 1

1. Kto jest autorem scenariusza filmu „Panny z Wilka”?
2. Jaki cel przyświecał reżyserowi, który sięgnął po opowiadanie Jarosława Iwaszkiewicza? Dlaczego Wajdzie zależało na szybkim ukończeniu filmu?
3. Uporządkuj informacje dotyczące miejsca akcji w opowiadaniu i wyboru lokacji filmu. Która miejscowość stała się inspiracją dla J. Iwaszkiewicza? Jak nazwał ją pisarz w swoim opowiadaniu? Gdzie ostatecznie film został zrealizowany?
4. Jaki był bezpośredni udział Jarosława Iwaszkiewicza w produkcji filmu?
5. Po jaki tekst pisarza, oprócz „Pani z Wilka”, sięgnął Andrzej Wajda, wypracowując ostateczny pomysł adaptacji? Jaki był tego powód?

# KARTA PRACY NR 1

Ewelina Nurczyńska – Fidelska o „Pannach z Wilka” Jarosława Iwaszkiewicza

Wiktor Ruben – bohater napisanego przez Jarosława Iwaszkiewicza w 1932 roku opowiadania *Panny z Wilka* – po piętnastu latach nieobecności powraca do miejsca, w którym jako student – korepetytor spędzał przed wybuchem wojny swoje wakacje. Ów powrót jest nieco przypadkowy, wymuszony zaleceniem lekarskim: Wiktor – przepracowany zarządca ośrodka dla niewidomych dzieci, dodatkowo przygnębiony śmiercią przyjaciela – winien nieco odpocząć. Jako jedyne miejsce spędzenia urlopu przychodzi na myśl mająteczek wujostwa w Rożkach i sąsiadujące z nią Wilko. Nie skłaniają po temu ni młodzieńcze wspomnienia, ni sentymenty, ot prosta konieczność, która wyprowadziła Wiktora na drogę do Wilka (...).

Tak to oto rusza projekcja pamięci uruchomiona obrazem zagajnika, który w ciągu minionych lat stał się lasem. Ta pamięć ma się za kilka chwil ukonkretnić, uzyskać postać osób, wśród których Wiktor bywał, zwłaszcza owych wyłaniających się z przestrzeni czasu „białych panien”, które są już kobietami.

Owo opowiadanie o spotkaniu z czasem minionym i jego konfrontacji z dniem dzisiejszym toczy narrator, przywołując i interpretując wspomnienia, myśli i zachowanie Wiktora. Chwilami wydaje się być nim samym. Ta identyfikacja przynosi huśtawkę nastrojów (...).

Te i wiele innych rozproszonych w tekście opowiadania myśli i komentarzy opatrzone jest nie do końca uchwytą, lecz wyczuwalną perspektywą autobiograficzną. Poprzez Wiktora narrator – autor dzieli się z czytelnikiem swym doświadczeniem i swymi przemyśleniami. Delikatna tkanka zdarzeń fabularnych służy próbie uchwycenia pamięci o tym, co minęło, w konfrontacji z tym, co jest. (...)

Ta jednostkowa, skrajnie subiektywna perspektywa jest wyróżnikiem narracji w tym opowiadaniu Iwaszkiewicza. Kolejne spotkania i rozmowy z „pannami” służą przede wszystkim próbie zrozumienia samego siebie, swoich wyborów i zaniechań, frustracji i strachu wynikających z poczucia nieuchronności przemijania, a wreszcie i próbie odnalezienia tego, co określi kierunek i sposób dalszej egzystencji.(...)

Lektura opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza przynosi to osobliwe doświadczenie czytelnicze, które pozwala zanurzyć się bez reszty w widzenie świata i ludzi poprzez jednostkowego bohatera. Autor *Panien z Wilka* nie buduje jednak personalnej perspektywy poprzez ten typ wewnętrznego monologu, w którym owo „ja widzę, słyszę, odczuwam” jest wyraziście wyrażane; stosuje chwyt mowy pozornie zależnej, lecz najczęściej, sytuując narratora w pozycji bliskiego, wręcz identyfikującego się z bohaterem obserwatora i komentatora jego zachowań i myśli, ukazuje ich całe wewnętrzne skomplikowanie oraz sposób postrzegania i odczuwania świata zewnętrznego.



## Ćwiczenie 1

1. W jakim celu Wiktor Ruben wraca po 15 latach do Wilka?
2. Jakie refleksje natury filozoficznej pojawiają się u bohatera opowiadania po przyjeździe na urlop?
3. W jaki sposób, według autorki, Iwaszkiewicz charakteryzuje świat wewnętrzny bohatera?
4. Jaki pomysł, wykorzystany w konstrukcji scenariusza filmu, koncentruje uwagę widza na Rubenie, przy jednoczesnej rezygnacji z narracji pierwszoosobowej pierwowzoru literackiego?
5. Scharakteryzuj w pięciu zdaniach filmowego Wiktora Rubena.

# KARTA PRACY NR 2

Jarosław Iwaszkiewicz o adaptacji „Pani z Wilka”  
(fragment „Dzienników” z dn. 30.10.1979)

Tę rezedę przysłała mi w liście jakaś pani z wdzięczności za Panny z Wilka, tak jak gdybym ja był autorem filmu i wskrzesił nastrój tamtej epoki. Ale ja nie potrzebowałem nic „wskrzeszać”, tamta epoka po prostu mnie otaczała, mogłem tylko odmalować. Pisałem Panny z Wilka w roku 1932, prawie pół wieku temu. To Wajda rzeczywiście wskrzesił tę epokę i te niezapomniane wnętrza. To wszystko, co chwaliła ta pani, to wydobyte przez Wajdę. Mój nastrój, moja bajka literacka bardzo się różni od tego, co wywołuje ewokacja Wajdy.(...)

J. Iwaszkiewicz, Dzienniki 1964–1980, [w:] J. Iwaszkiewicz, A. Wajda, Korespondencja, Warszawa, Fundacja Zeszytów Literackich, 2013, s. 85.

Sebastian Jagielski o Jarosławie Iwaszkiewiczu

Wychowany bez ojca, w domu pełnym kobiet, przybysz z Ukrainy, zderzony został z pragmatycznym światem mężczyzn, w którym nad Wilde’a przedkładano Sienkiewicza. Musiał ukrywać się ze swoimi estetycznymi fascynacjami, nie mogąc ze strony patriotycznie i wojkowo zorientowanych mężczyzn liczyć na zrozumienie swoich artystycznych pasji. Ćwiczył się więc tam młody Jarosław – jak sam napisze po latach – w roli ślimaka chowającego rogi. Dwór pana Plichty zapisał się we wspomnieniach Iwaszkiewicza jako miejsce dalekie od przesyconej sztuką i kobiecością „cieplarnianej atmosfery” ukraińskich dworów, od willi Niedźwiedzkiego w Bojarce z ołtarzykiem Wilde’a w tle, czy rodzinnego domu Szymanowskich w Tymoszwówce, gdzie niemal wszyscy – z większymi lub mniejszymi sukcesami – parali się działalnością artystyczną. U Świerczyńskich nie było miejsca na grymasy mizantropa czy artystyczne fanaberie. Autor Sławy i chwały, jak Ruben, opuścił dwór pod koniec lipca 1914 roku i po wielu latach powrócił tam – jak czyni bohater jego opowiadania – tyle że na prośbę pana Plichty, który na łożu śmierci chciał mu sprzedać posiadłość.

Co jednak dla nas istotniejsze, to właśnie w Byszewach doszło do zdarzenia, które okazało się konstruktywne dla Iwaszkiewiczowskiej mitologii. Zasadnie można zapytywać więc, czy w twarzach sześciu braci Świerczyńskich przegląda się... sześć siostr z opowiadania? Czy panny z Wilka są maskami chłopaków z Byszew?

Wydaje się to bardzo prawdopodobne, wszak nie trudno wskazać żeńskie ekwiwalenty chłopaków: na przykład Fela, jak Tomek, zmarła na chorobę zakaźną (dziewczyna na hiszpankę, a chłopak na tyfus, przekradając się w czasie wojny z Ukrainy do Polski), Zosia pobierała od Wiktora, jak Wicek od Iwaszkiewicza, korepetycje z łaciny, a erotyczne pragnienie wobec Józka ujawnia się w opowiadaniu w przelotnym wspomnieniu erotycznego zbliżenia z Julcią. (...).

S. Jagielski, Gra w ciuciubabkę. Andrzeja Wajdy adaptacja „Pani z Wilka” Jarosława Iwaszkiewicza, [w:] Od Mickiewicza do Mastowskiej. Adaptacje filmowe literatury polskiej, red. Tadeusz Lubelski, Kraków, Universitas, 2014, s. 160-161.

# KARTA PRACY NR 3

Andrzej Wajda o filmie „Panny z Wilka”

Nigdy nie byłem maniakiem polityki w filmie. Kochałem kino i jego żywioł był treścią mojego życia. Dlatego też chętnie sięgałem również po tematy dalekie od jakichkolwiek aktualnych politycznych aluzji, a opowiadanie Iwaszkiewicza chodziło za mną od dawna.

O sfilmowaniu Panien z Wilka mówiło się zaraz po zrobieniu Brzeziny. Teraz była to również konieczność polityczna. Po Człowieku z marmuru musiałem choć na trochę zmylić przeciwnika i zejść ze sceny politycznych namiętności. Władze kinematografii odetchnęły z ulgą, dla mnie natomiast zaczęła się prawdziwa gehenna. Poprzednie filmy robiłem z energią, która odcisnęła się na sposobie ich realizacji. Tymczasem delikatna materia Iwaszkiewicza wymagała czegoś zupełnie innego. Mój wewnętrzny rytm kłócił się z powolnością Panien z Wilka, zwłaszcza w pierwszych tygodniach zdjęć. (...)

Moja żona, Krystyna, poważnie zaniepokojona stanem moich nerwów, uświadomiła mi, że żyję ciągle w rytmie Człowieka z marmuru. Film polityczny jest ze swojej istoty obrazem działania, tymczasem my robimy coś całkiem innego i mamy zamiar pokazać na ekranie utajone, wewnętrzne życie panien ze dworu. Od tej chwili nasza praca potoczyła się zgodnie z rytmem powolnej egzystencji kobiet zamieszkujących Wilko. A ja mogłem wreszcie przyrzec się ich twarzom, słońcu padającemu przez liście na werandzie, łagodnemu rysunkowi krajobrazu oraz asystować przy domowych obowiązkach, krzątaniu w dworskiej spiżarni, tak pięknie odtworzonej na ekranie przez Krystynę Zachwatowicz.

Kiedy się zastanawiam, co jest treścią opowiadania Panny z Wilka, myślę, że jest nią i to, i tamto, i jeszcze coś innego. I to jest właśnie precyzyjna odpowiedź. Jakaś cienka nitka łączy nas z tym życiem, jakbyśmy w sobie odgrzebywali coś dawnego, coś z dzieciństwa, coś lepszego, coś piękniejszego. W Pannach z Wilka pojawia się świat wartości. Te kobiety wiedzą dokładnie, czego nie wolno im przekroczyć. To brzmi jak oczywistość, ale wyrażenie tego na ekranie nie było łatwe. (...)

Już zimą udało mi się namówić Jarosława, aby wsiadł z nami do pociągu i pozwolił się sfo-tografować. Za oknami wagonu nadbiegają śnieżne pola i lato zmienia się w zimę, wielki pisarz żegna się z krajobrazem swojej młodości, a my kończymy film. (...)

Lepiej jest, jeśli w filmie na prowadzenie wychodzi raczej reżyser niż autor adaptowanej powieści. Nie dlatego, że reżyser jest autorem filmu; dlatego, że film jest filmem, a literatura literaturą, choć czasem udaje się je połączyć w coś trudnego do nazwania.

Pod koniec zdjęć udało mi się wyreżyserować scenę przy śniadaniu, w której Julcia i Jola jedzą ogórki maczane w miodzie. Te kobiety żyją własnym życiem i tak naprawdę żaden mężczyzna nie ma do nich przystępu. Nieustannie coś szepczą między sobą, mają własne porozumienia, on pozostaje zawsze gdzieś obok... Jest to scena najbliższa temu, co napisał Iwaszkiewicz. Szkoda, że nie odkryłem tej myśli wcześniej, może mógłbym zrobić cały film tak bardzo intymny. Kobiecość żyje własnym życiem, a Wiktor jest tylko intruzem w domu panien z Wilka.

## Ćwiczenie 1

1. W którym momencie pracy reżyserskiej Andrzeja Wajdy zaczęły powstawać „Panny z Wilka”? Czego ten moment wymagał od reżysera?
2. Jaki rytm filmu i zamysł artystyczny podjął Andrzej Wajda, rozpoczynając realizację „Panien z Wilka”?
3. Jakie najważniejsze przesłanie, według reżysera, płynie z „Panien z Wilka”?
4. Na jaki pomysł związany ze strukturą narracyjną filmu wpadł A. Wajda, żeby wyraźniej powiązać Jarosława Iwaszkiewicza z realizowaną adaptacją jego opowiadania?
5. Jak rozumiesz słowa Andrzeja Wajdy: „Lepiej jest, jeśli w filmie na prowadzenie wychodzi raczej reżyser niż autor adaptowanej powieści”? Zinterpretuj wypowiedz w minimum trzech zdaniach.



Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy

**Biuro**

ul. Szpitalna 5/18  
00-031 Warszawa

**Studio U20**

Al. Ujazdowskie 20  
00-478 Warszawa

ckf@ckf.waw.pl  
+48 518 640 875

[ ckf.waw.pl ]

Facebook: [www.facebook.com/CentrumKulturyFilmowej](http://www.facebook.com/CentrumKulturyFilmowej)

Instagram: [www.instagram.com/ckf\\_im.andrzejawajdy](http://www.instagram.com/ckf_im.andrzejawajdy)

YouTube: [www.youtube.com/c/CentrumKulturyFilmowejimAndrzejaWajdy](http://www.youtube.com/c/CentrumKulturyFilmowejimAndrzejaWajdy)

Linkedin: [www.linkedin.com/company/centrum-kultury-filmowej-im-andrzeja-wajdy](http://www.linkedin.com/company/centrum-kultury-filmowej-im-andrzeja-wajdy)

Spotify: <https://open.spotify.com/user/wsb85x5614fuqtxfn12f0i0n>

Newsletter dla nauczycieli: <https://open.spotify.com/user/wsb85x5614fuqtxfn12f0i0n>